

DE EUROPESE TOEZICHTHOUDER VOOR GEGEVENSBESCHERMING

Samenvatting van het advies over het voorstel voor een richtlijn betreffende bepaalde aspecten van contracten voor de levering van digitale inhoud

(De volledige tekst van dit advies is beschikbaar in het Duits, het Engels en het Frans op de EDPS-website www.edps.europa.eu)

(2017/C 200/07)

De EDPS erkent het belang van de dataeconomie voor de groei in de EU en de prominente rol ervan in de digitale omgeving zoals uiteengezet in de strategie voor een digitale eengemaakte markt. We hebben consequent gepleit voor de synergie en de complementariteit tussen consument en wetgeving inzake gegevensbescherming. We steunen dan ook het doel van het voorstel van de Commissie van december 2015 voor een richtlijn betreffende bepaalde aspecten van contracten voor de levering van digitale inhoud om de bescherming van de consument die gegevens openbaar moet maken als voorwaarde voor de levering van „digitale goederen”, te verbeteren.

Eén aspect van het voorstel is echter problematisch, aangezien het van toepassing is op situaties waarin een prijs wordt betaald voor de digitale inhoud maar ook op situaties waarin digitale inhoud wordt verstrekt in ruil voor een tegenprestatie in een andere vorm dan geld, zoals persoonsgegevens of andere gegevens. De EDPS waarschuwt voor elke nieuwe bepaling die het idee invoert dat mensen op dezelfde manier kunnen betalen met hun gegevens zoals ze doen met geld. Fundamentele rechten, zoals het recht op de bescherming van persoonsgegevens, kunnen niet worden gereduceerd tot eenvoudige consumentenbelangen en persoonsgegevens kunnen niet enkel als handelswaar worden beschouwd.

De onlangs goedgekeurde algemene verordening gegevensbescherming is nog niet volledig van toepassing en het voorstel voor nieuwe e-privacywetgeving is momenteel in behandeling. De EU moet daarom nieuwe voorstellen vermijden die het door de EU-wetgever zorgvuldig tot stand gebrachte evenwicht in regels inzake gegevensbescherming verstoren. Overlappende initiatieven kunnen de samenhang van de digitale eengemaakte markt onbedoeld in gevaar brengen, wat zou kunnen leiden tot versnippering van de regelgeving en rechtsonzekerheid. De EDPS beveelt aan dat de EU de algemene verordening gegevensbescherming toepast als het middel voor het reguleren van het gebruik van persoonsgegevens in de digitale economie.

Het begrip „gegevens als tegenprestatie” — niet gedefinieerd in het voorstel — kan leiden tot verwarring over de precieze functie van de gegevens in een bepaalde transactie. Het ontbreken van duidelijke informatie van de leveranciers in dit opzicht kan verdere problemen opleveren. We stellen daarom voor om, als een manier om dit probleem op te lossen, de definitie van diensten onder het VWEU te gebruiken, of de bepaling die door de algemene verordening gegevensbescherming wordt gebruikt om zijn territoriale toepassingsgebied te definiëren.

Dit advies onderzoekt de verschillende mogelijke interacties van het voorstel met de algemene verordening gegevensbescherming.

Ten eerste kan de ruime definitie van „persoonsgegevens” onder de wetgeving inzake gegevensbescherming tot gevolg hebben dat alle gegevens die aan de voorgestelde richtlijn zijn onderworpen als „persoonsgegevens” onder de algemene verordening gegevensbescherming worden beschouwd.

Ten tweede zijn de strikte voorwaarden waaronder een verwerking kan plaatsvinden, al vastgelegd in de algemene verordening gegevensbescherming en behoeven ze geen wijziging of aanvulling in het kader van de voorgestelde richtlijn. Hoewel het voorstel het gebruik van gegevens als tegenprestatie als legitiem lijkt te beschouwen, biedt de algemene verordening gegevensbescherming bijvoorbeeld een nieuwe reeks voorwaarden om de geldigheid van de toestemming te beoordelen en te bepalen of ze kan worden beschouwd als vrij te zijn gegeven in de context van digitale transacties.

Ten slotte kunnen de voorgestelde rechten die aan de consument zijn toegekend om zijn gegevens van de leverancier bij beëindiging van het contract terug te krijgen en de verplichting voor de leverancier om zich van het gebruik van gegevens te onthouden, mogelijk overlappen met het recht van toegang en overdraagbaarheid en met de verplichting van de leverancier om zich van het gebruik van de gegevens te onthouden en de verplichtingen van de verwerkingsverantwoordelijke uit hoofde van de algemene verordening gegevensbescherming. Dit kan onbedoeld leiden tot verwarring over de toepasselijke regeling.

1. INLEIDING EN ACHTERGROND

1.1. De raadpleging van de EDPS door de Raad

1. Op 9 december 2015 heeft de Europese Commissie twee wetgevingsvoorstellen ingediend voor nieuwe contractuele regels voor onlineverkoop. De voorgestelde regels voor digitale overeenkomsten omvatten twee ontwerprijlijnen:
 - een voorstel voor een richtlijn betreffende bepaalde aspecten van contracten voor de levering van digitale inhoud⁽¹⁾;
 - een voorstel voor een richtlijn betreffende bepaalde aspecten van contracten voor de onlineverkoop van (materie)le goederen⁽²⁾.
2. De twee voorstellen moeten worden gezien als een pakket met gemeenschappelijke doelstellingen, met name om de belangrijkste obstakels voor grensoverschrijdende e-handel in de EU te verwijderen⁽³⁾. Met betrekking tot meer in het bijzonder het voorstel voor een richtlijn betreffende de contracten voor de levering van digitale inhoud aan consumenten (hierna „het voorstel”) is het de bedoeling één enkele reeks regels met betrekking tot contracten voor de verkoop en verhuur van digitale inhoud, alsmede contracten voor digitale diensten te hebben⁽⁴⁾. Op het moment van de goedkeuring van het voorstel was de EDPS niet door de Commissie geraadpleegd.
3. Op 21 november 2016 heeft de Commissie burgerlijke vrijheden, justitie en binnenlandse zaken (commissie LIBE) een advies uitgebracht over het voorstel⁽⁵⁾. De Commissie interne markt en consumentenbescherming (IMCO) van het Europees Parlement en de Commissie juridische zaken (JURI) hebben op 7 november 2016 een ontwerp voor een gezamenlijk verslag over het voorstel uitgebracht⁽⁶⁾.
4. De Raad bespreekt het voorstel momenteel in de Groep burgerlijk recht (overeenkomstenrecht). In deze context heeft de Raad op 10 januari 2017 besloten de EDPS te raadplegen over het voorstel. De EDPS waardeert het initiatief van de Raad om de EDPS te raadplegen over deze belangrijke wetgeving, die veel vragen oproept met betrekking tot het recht van de Unie inzake de bescherming van persoonsgegevens. Het huidige advies is de reactie van de EDPS op het verzoek van de Raad.

1.2. Het voorstel

5. Momenteel is de levering van digitale inhoud op EU-niveau deels gereguleerd door de richtlijn consumentenrechten⁽⁷⁾, de richtlijn oneerlijke bedingen⁽⁸⁾ en de richtlijn e-handel⁽⁹⁾. De richtlijn inzake de verkoop van consumptiegoederen is niet van toepassing, omdat de definitie van „consumptiegoederen” in die richtlijn alleen geldt voor „roerende lichamelijke zaken”.
6. Verscheidene lidstaten hebben reeds specifieke regels voor digitale inhoud aangenomen, waardoor verschillen in het toepassingsgebied en de inhoud tussen de nationale regels voor deze contracten zijn ontstaan⁽¹⁰⁾. Het voorstel beoogt daarom te voorzien in een geharmoniseerde bescherming van de consument, voor zover het digitale inhoud betreft. In dit verband voorziet het voorstel in een maximale harmonisatie.
7. Ten aanzien van zijn toepassingsgebied zou het niet alleen betrekking hebben op digitale goederen (zoals films of muziek, computerprogramma's, mobiele applicaties en e-boeken), maar ook op digitale diensten (zoals socialemediaplatforms en cloudcomputingdiensten). Een digitale overeenkomst valt binnen de werkingssfeer van de voorgestelde richtlijn indien deze voorziet in een prijs die de consument moet betalen of indien de consument „actief persoonsgegevens of andere gegevens als tegenprestatie moet verstrekken”⁽¹¹⁾.

⁽¹⁾ Voorstel voor een richtlijn van het Europees Parlement en de Raad betreffende bepaalde aspecten van overeenkomsten voor de levering van digitale inhoud, COM(2015) 634 final, beschikbaar op <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?qid=1450431933547&uri=CELEX:52015PC0634>

⁽²⁾ Voorstel voor een richtlijn van het Europees Parlement en de Raad betreffende bepaalde aspecten van overeenkomsten voor de onlineverkoop en andere verkoop op afstand van goederen, COM(2015) 635 final.

⁽³⁾ Zie voor meer informatie http://ec.europa.eu/justice/contract/digital-contract-rules/index_en.htm

⁽⁴⁾ In dit verband heeft de Commissie al eens een poging gedaan: zie het voorstel voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad betreffende een gemeenschappelijk Europees kooprecht, COM(2011) 635 final. Zij heeft dit voorstel echter opgegeven.

⁽⁵⁾ Beschikbaar op <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-%2f%2fEP%2f%2fNONGML%2bCOMPARL%2bPE-582.370%2b03%2bDOC%2bPDF%2bV0%2f%2fNL>

⁽⁶⁾ Beschikbaar op <http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?pubRef=-%2f%2fEP%2f%2fNONGML%2bCOMPARL%2bPE-592.444%2b01%2bDOC%2bPDF%2bV0%2f%2fNL>

⁽⁷⁾ Richtlijn 2011/83/EU van het Europees Parlement en de Raad van 25 oktober 2011 betreffende consumentenrechten, tot wijziging van Richtlijn 93/13/EEG van de Raad en van Richtlijn 1999/44/EG van het Europees Parlement en de Raad en tot intrekking van Richtlijn 85/577/EEG en van Richtlijn 97/7/EG van het Europees Parlement en de Raad (PB L 304 van 22.11.2011, blz. 64).

⁽⁸⁾ Richtlijn 93/13/EEG van de Raad van 5 april 1993 betreffende oneerlijke bedingen in consumentenovereenkomsten (PB L 95 van 21.4.1993, blz. 29).

⁽⁹⁾ Richtlijn 2000/31/EG van het Europees Parlement en de Raad van 8 juni 2000 betreffende bepaalde juridische aspecten van de diensten van de informatiemaatschappij, met name de elektronische handel, in de interne markt (richtlijn elektronische handel) (PB L 178 van 17.7.2000, blz. 1).

⁽¹⁰⁾ Zie toelichting bij het voorstel, blz. 3.

⁽¹¹⁾ Zie artikel 3, lid 1, van het voorstel.

8. Het voorstel introduceert een „hiërarchie van rechtsmiddelen” in het geval van gebrek aan overeenstemming van de digitale inhoud of de service van de verkoper, en voorziet in het recht van de consument om de gegevens bij de beëindiging van het contract in een „algemeen gebruikt gegevensformaat” op te vragen ⁽¹⁾. Het voorstel legt ook de verplichting op voor leveranciers om zich te onthouden van het gebruik van de verstrekte gegevens als tegenprestatie na de beëindiging van het contract ⁽²⁾.
9. Het voorstel heeft betrekking op het concept van persoonsgegevens in drie situaties:
 - het gebruik van gegevens (waaronder persoonsgegevens) als „tegenprestatie in een andere vorm dan geld” ⁽³⁾;
 - een verwijzing naar gegevens die „strikt noodzakelijk zijn voor de uitvoering van de overeenkomst” ⁽⁴⁾;
 - een verwijzing naar „andere gegevens verkregen of gegenereerd door het gebruik van de digitale inhoud van de consument” ⁽⁵⁾.
10. De verwijzing naar het concept van persoonsgegevens schept een mogelijke interactie tussen het voorstel en de regels inzake gegevensbescherming, zoals vastgelegd in onder meer de richtlijn gegevensbescherming 95/46/EG ⁽⁶⁾ en de algemene verordening gegevensbescherming ⁽⁷⁾. Bovendien, zoals vermeld in het voorstel, is de richtlijn bedoeld om geen afbreuk te doen aan de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens ⁽⁸⁾. Dit advies heeft betrekking op de interactie tussen het voorstel en het huidige en toekomstige EU-kader voor gegevensbescherming ⁽⁹⁾.

CONCLUSIE

79. De EDPS waardeert het initiatief van de Commissie, die voornemens is een brede bescherming te bieden aan consumenten in de EU door deze bescherming uit te breiden naar „digitale goederen” en door de gevallen op te nemen waarin de consument een prijs niet met geld betaalt.
80. De EDPS erkent het belang van duidelijke en actuele regels die de ontwikkeling van de digitale economie kunnen ontwikkelen en stimuleren. In dit opzicht blijft de EDPS de initiatieven van de Commissie met betrekking tot de digitale eengemaakte markt actief volgen, aangezien het belang van gegevens als een bron van groei en innovatie de kern is van deze initiatieven.
81. In dit verband verwelkomen we het initiatief van de Raad om de EDPS te raadplegen. Dit is de gelegenheid voor de EDPS om een aantal aanbevelingen en berichten aan de wetgevers te richten bij de bespreking van het bij de EDPS ingediende voorstel.
82. Betreffende de interactie van het voorstel met de wetgeving inzake gegevensbescherming:
 - roept het voorstel een aantal vragen op gezien de aard van deze gegevens wat betreft fundamentele rechten en de specifieke bescherming verleend aan deze gegevens in het EU-kader voor gegevensbescherming;
 - zou het voorstel moeten voorkomen dat bepalingen die van invloed zijn op het kader voor gegevensbescherming worden opgenomen, aangezien het voorstel is gebaseerd op artikel 114, VWEU, dat niet meer de juiste basis is om gegevensverwerking te regelen;
 - mag het voorstel in geen geval het door de algemene verordening gegevensbescherming gevonden evenwicht wijzigen met betrekking tot de omstandigheden waaronder de verwerking van persoonsgegevens kan plaatsvinden op de digitale markt.

⁽¹⁾ Zie artikel 13, lid 2, onder c), van het voorstel.

⁽²⁾ Zie artikel 13, lid 2, onder b), van het voorstel.

⁽³⁾ Zie artikel 3, lid 1, en artikel 4, artikel 13, lid 2, onder b), artikel 15, lid 2, onder c), en artikel 16, lid 4, onder a), van het voorstel.

⁽⁴⁾ Zie artikel 3, lid 4, van het voorstel.

⁽⁵⁾ Zie artikel 13, lid 2, onder b), en artikel 16, lid 4, onder b), van het voorstel.

⁽⁶⁾ Richtlijn 95/46/EG van het Europees Parlement en de Raad van 24 oktober 1995 betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens en betreffende het vrije verkeer van die gegevens (PB L 281 van 23.11.1995, blz. 31).

⁽⁷⁾ Verordening (EU) 2016/679 van het Europees Parlement en de Raad van 27 april 2016 betreffende de bescherming van natuurlijke personen in verband met de verwerking van persoonsgegevens en betreffende het vrije verkeer van die gegevens en tot intrekking van Richtlijn 95/46/EG (algemene verordening gegevensbescherming) (PB L 119 van 4.5.2016, blz. 1).

⁽⁸⁾ Artikel 3, lid 8, van het voorstel.

⁽⁹⁾ Momenteel zijn de belangrijkste teksten in de context van de analyse van het voorstel Richtlijn 95/46/EG, die zal worden ingetrokken en vervangen door Verordening (EU) 2016/679, en Richtlijn 2002/58/EG van het Europees Parlement en de Raad van 12 juli 2002 betreffende de verwerking van persoonsgegevens en de bescherming van de persoonlijke levenssfeer in de sector elektronische communicatie (PB L 201 van 31.7.2002, blz. 37) (ook de richtlijn betreffende privacy en elektronische communicatie genoemd). Laatstgenoemde richtlijn dient te worden ingetrokken door het recente voorstel voor een verordening van het Europees Parlement en de Raad met betrekking tot de eerbiediging van het privéleven en de bescherming van persoonsgegevens in elektronische communicatie, en tot intrekking van Richtlijn 2002/58/EG, 10 januari 2017, COM(2017) 10 final (richtlijn betreffende privacy en elektronische communicatie).

83. Betreffende het gebruik van gegevens als een tegenprestatie:

- is de EDPS van mening dat de term „gegevens als een tegenprestatie” dient te worden vermeden;
- biedt de EDPS daartoe alternatieven:
 - het gebruik van het begrip „diensten” in de EU-wetgeving kan nuttig zijn bij de vraag hoe diensten waarbij geen prijs wordt betaald, worden opgenomen;
 - het toepassingsgebied van de algemene verordening gegevensbescherming met betrekking tot het aanbieden van waren en diensten, ongeacht of een betaling is vereist, kan ook een nuttige overweging zijn.

84. Betreffende de interactie van het voorstel met de algemene verordening gegevensbescherming:

- is het gezien de ruime definitie van persoonsgegevens waarschijnlijk dat bijna alle gegevens die de consument aan de aanbieder van de digitale content verstrekt als persoonsgegevens worden beschouwd;
- beveelt de EDPS aan te voorkomen dat wordt verwezen naar gegevens die (actief) door de consument worden verstrekt, omdat dit in tegenspraak is met de bestaande en toekomstige regels inzake gegevensbescherming;
- zou het voorstel expliciet moeten vermelden dat de door de leverancier verwerkte gegevens uitsluitend worden gebruikt voor zover dit in overeenstemming is met het EU-kader voor gegevensbescherming, met inbegrip van de algemene verordening gegevensbescherming en de e-privacywetgeving;
- beveelt de EDPS aan dat de artikelen 13 en 16 van het voorstel verwijzen naar de algemene verordening gegevensbescherming als het gaat om het recht op uitwissing en het recht op toegang tot zijn gegevens, in zoverre het persoonsgegevens betreft. Indien andere gegevens dan persoonsgegevens („andere gegevens”) worden verwerkt, beveelt de EDPS aan dat de bepalingen van artikelen 13 en 16 worden afgestemd op de regeling voorzien in de algemene verordening gegevensbescherming ter wille van de consistentie.

Brussel, 14 maart 2017.

Giovanni BUTTARELLI

Europese Toezichthouder voor gegevensbescherming
